

FAKTA

Asylretten:

■ Mange har anklaget regjeringen for å se bort ifra internasjonale forpliktelser for å senke antallet asylsøkere.

■ I en uttalelse fra Høyesterett før jul, blir det hevdet at asylsøkere ikke har noen rettsposisjon etter norsk rett. Dette mener flyktningrettseksperter Terje Einarsen er feil.

■ Han argumenterer i denne teksten for det uforsvarlige ved ikke å følge opp internasjonale konvensjoner.

Flyktninginstituttets bærende idé er nødhjelpsordningen – den må det ikke rokkes ved.

JURIST HANNE SOPHIE GREVE I AFTENPOSTEN 26. JANUAR

klokt å ignorere folkeretten bare fordi det passer oss akkurat nå.

livsforsikring

dommere i Høyesterett som er enig i den. Ingen av de andre dommerne kommenterte uttalelsen, selv om den ordrett forstått er i strid med all folkerett på området, herunder både rettstilstanden etter flyktningkonvensjonen og EMK.

Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) har for eksempel i storkammerdommen *M.M.S. mot Belgia og Hellas* (2011) understreket et helt motsatt rettslig utgangspunkt. Her er det fremholdt at en asylsøker tilhører en spesielt underprivilegert og sårbar befolkningsgruppe med behov for spesiell beskyttelse. EMD

viste til bred konsensus internasjonalt om dette behovet, slik det er uttrykt gjennom FNs flyktningkonvensjon. I dommen ble blant annet Belgia dømt for brudd på EMKs artikkel 3 (forbud mot tortur, umenneskelig og nedverdiggende behandling) etter å ha sendt klageren – en asylsøker – tilbake til Hellas uten realitetsbehandling av søknaden i Belgia, i en situasjon hvor Hellas' asylsystem ikke fungerte. Asylsøkeren hadde altså en rettsposisjon.

I EMDs storkammerdom *Hirsi Jama mot Italia* (2012) ble Italia dømt både for brudd på EMKs artikkel 3 og på forbudet mot kollektiv utvisning, i et tilfelle hvor italienske militærskip hadde stoppet båter med flyktninger i Middelhavet og returnert dem til Libya uten tilstrekkelig undersøkelse av asylgrunnlaget. Igjen hadde asylsøkerne åpenbart en rettsposisjon etter folkeretten, uavhengig av statlig anerkjennelse. Prinsippet er akkurat det samme etter flyktningkonvensjonen artikkel 33, jf. artikkel 1.

Utgårds uriktige uttalelser om Norges folkerettslige forpliktelser kan bli tolket som en lissepasning til regjeringen med tanke på videre begrensning av asylretten. Det kan i

neste omgang bidra til at Stortinget lar seg over-

tale av Solberg-regjeringen til å vedta lover i strid med folkeretten og annen lovgivning.

Det kan synes som om sentrale myndighetspersoner ikke forstår asylretten, eller har bestemt seg for å neglisjere folkeretten. Både lovforarbeidene til endringen av utlendingsloven § 32 om nektelse av realitetsbehandling av asylsøknader og regjeringens høringsnotat om nye innstramminger, peker i retning av at man nå bevisst velger å bryte med folkeretten, samtidig som man tilslører forholdet for Stortinget med til dels villedende argumentasjon.

Dette betyr i så fall at regjeringen mener Norge kan opptre som en stormakt, som kan ignorere folkeretten når det passer. Stortinget bør nøye vurdere hva som er i Norges grunnleggende nasjonale og utenrikspolitiske interesser. Å tro at systematiske krenkelser ikke skal bli oppdaget og ikke vil få konsekvenser, er i beste fall naivt.

Flyktningkonvensjonen var FNs første store solidaritetsprosjekt. Til tross for sine store mangler, har det internasjonale flyktningregimet gjennom snart 70 år gitt nye livsmuligheter til flere hundre millioner mennesker. Det var ikke gitt at det skulle skje.

Den senere verdenskjente forfatteren og statsviteren Hannah Arendt har beskrevet at hun selv ble del av en massebevegelse av vanlige menn og kvinner: «En flyktning pleide å være en person tvunget til å søke tilflukt på grunn av en politisk handling eller oppfatning. Vel, det er sant at vi måtte flykte, men vi hadde ikke begått noen handlinger, og de fleste av oss drømte aldri om å ha radikale meninger. Med oss er meningen med begrepet 'flyktning' endret. Nå betyr 'flyktninger' de av oss som har vært så uheldige å

ankomme et nytt land uten midler, og som må hjelpes av flyktningkomiteer.» (I artikkelen «We Refugees», Menorah Journal, 1943, min oversettelse.) Hun beskrev også flyktnings avmakt og ensomhet, selv når de kom mange, fordi de hadde mistet sin tilhørighet og befant seg i et asymmetrisk forhold til mottakerstaten.

Asylretten er ikke først og fremst for våre politikere. Nei, den er like mye for alle oss andre. I dag regner FN med at 20 millioner er flyktninger utenfor sine land, men stadig i nærområdene. De har også benyttet retten til å søke asyl. Selv om innfrielsen av rettigheter som flyktning er mangelfull, ble de tross alt ikke skutt på grensen eller gjerdet ute. Skal vi nå underminere og kanskje avvikle hele asylretten, slik at alle på flukt til slutt legalt kan stenges inne i sine egne land? Eksempels makt er stor, Europa. Skal Norge gå i spissen for en ny «mellomkrigstid»?

Vi har betalt forsikringspremie i snart 70 år. Våre forgjengere har opprettholdt asylretten, som ledd i et større humanitært og folkerettslig prosjekt. Den er der også for oss i Norge, om vi en dag trenger den. Hvem vil ta imot 5 millioner nordiske flyktninger hvis asylretten ikke finnes og alle grenser er stengt? Er det virkelig ingen andre og bedre løsninger i sikte enn å oppgi asylretten og FNs formål og prinsipper? Det virker for lite gjennomtenkt.

Etter min mening bør Norge fortsette å følge folkeretten, behandle asylsøknader og samarbeide med andre land om å styrke det internasjonale flyktningregimet pluss andre deler av folkeretten – slik at behovet for å flykte til fjerne land avtar. Forsikringen må vi beholde.

Terje Einarsen
professor i rettsvitenskap og folkerett, UiB
terje.einarsen@uib.no

